

Suudi Arabistan'ın Suriye Politikası: Amaçlar, Sonuçlar ve Beklentiler

31/08/2026

Dr. Ömer Behram Özdemir⁽¹⁾

Giriş

Arap yarımadasının en büyük ülkesi olan Suudi Arabistan 2000'li yıllarla birlikte dış politikada bölgesel rakiplerini önce dengelemek ardından onların önüne geçmek ve nihai olarak bölgesel bir güç olmak amacı ile hareket etmiştir. İran'ın Irak'ı dolaylı işgalinden bu yana artan bölgesel etkisini kendi toprak bütünlüğü için doğrudan tehdit olarak gören Riyad, aynı zamanda Türkiye ve Katar'ın bölge siyasetinde görünür olan etkilerinden de rahatsızlık hissetmiştir. Soğuk Savaş yıllarının konjonktüründe Arap coğrafyası Mısır ve Irak gibi iki büyük Arap devletinin nüfuz ve liderlik yarışına sahne olurken arka planda Suriye ve Libya gibi daha az nüfuz kapasitelerine rağmen siyasal olarak istikrarlı otoriter başka rejimler de kendisini gösteriyordu.

2026 itibariyle ise Arap coğrafyasındaki büyük resim oldukça farklı. Mısır eski şaşaalı günlerinden uzakta, sosyo-ekonomik bir patlama yaşanmaması adına dış siyasette istim üzerinde. Irak ise 2003 ABD işgalinden bu yana siyaseten istikrardan uzak bir durumdadır. Geçmişin siyasal olarak istikrarlı sayılan iki ülkesi, Libya ve Suriye, iç savaşlarla zayıflamış durumdadır. Suriye'nin istikrar dönemine girmesine karşılık Libya halen iki farklı siyasi merkezden idare edilmektedir. Öte yandan bölgenin periferisindeki Türkiye ve İran ise farklı metotlar izleyerek günden güne bölgede nüfuzlarını arttırmıştır. Riyad bu durum karşısında Muhammed bin Selman'ın etkisiyle daha aktif bir dış politika izlemektedir. Bu politikanın asıl amacı Arap siyasetindeki "liderlik" boşluğunu doldurmaktır. Bu bağlamda iç savaşın sona erdiği ve Baas rejiminin tarihe karıştığı Suriye Riyad'ın dış politika ajandasında oldukça aktif yeni bir saha haline gelmiştir.

Bu çalışmada Suudi Arabistan'ın Suriye politikasındaki dönüşümün nedenleri, Şam ile yeniden yakınlaşmanın asli faktörleri ve Suriye'deki nüfuz yarışında Riyad'ın bölgesel rakipleri ile ilişkilerde avantaj ve dezavantajları ele alınmaktadır.

Arap Baharı Öncesinde Suudi Arabistan'ın Suriye Politikası

Arap Baharı öncesinde Riyad-Şam ilişkileri pragmatik iş birliği ile bölgesel rekabet arasında gidip gelen, tehdit algılarının belirlediği dalgalı bir seyir izlemiştir. 1979 İran Devrimi ve İran-Irak Savaşı sırasında Suriye'nin Tahran ile yakınlaşması Riyad açısından temel bir güç dengesi sorunu yaratmış; buna karşılık Suudi Arabistan Irak'ı destekleyerek İran'ın Körfez ve

⁽¹⁾ İbn Haldun Üniversitesi Öğretim Görevlisi.

Levant'taki etkisini sınırlamaya çalışmıştır. 1990 Kuveyt işgali iki tarafı Saddam Hüseyin tehdidi karşısında geçici olarak yakınlaştırsa da bu ortaklık kalıcı bir stratejik ittifaka dönüşmemiştir⁽²⁾. 2003 Irak işgali sonrasında İran etkisinin genişlemesi ve Suriye-İran ortaklığının güçlenmesiyle Riyad'ın Şam'a yönelik kuşkuları yeniden artmış, Refik Hariri suikastı sonrasında ise ilişkiler açık şekilde rekabete evrilmiştir. 2005 sonrasında Riyad'ın Suriye politikası çevreleme ve dengeleme odaklı şekillenmiştir. 2006 Lübnan ve 2009 Gazze savaşları, Hizbullah ve Hamas üzerinden İran'ın Levant'taki nüfuzunun Riyad tarafından daha belirgin bir tehdit olarak algılanmasına yol açmıştır. 2011'e gelindiğinde ise iç savaşın başlaması ile Suriye dosyası Riyad açısından İran'ı sınırlama, rejim güvenliğini koruma ve Arap dünyasındaki liderlik iddiasını sürdürme hedeflerinin kesiştiği karmaşık bir alan haline gelmiştir.

Riyad'ın Asli Amaçları

2011 öncesinde Suudi Arabistan'ın Suriye politikasındaki önemli kırılma noktaları incelendiğinde politikanın üç temel amacın etrafında şekillendiği görülmektedir.

Birincisi, İran'ın nüfuzunu sınırlamak ve mevcut güç dengesini korumak. Suriye'nin İran'la kurduğu ortaklık, Riyad'ın gözünde Tahran'ın Levant'taki etkisini büyüten en önemli unsurdur. Bu sebeple Riyad'ın politikası yalnızca Şam'ı değil, İran-Suriye-Hizbullah eksenini bir bütün olarak dengelemeyi hedeflemiştir.

İkinci amaç rejim güvenliğiydi. Bölgedeki her gelişme büyük ölçüde monarşinin güvenliği penceresinden okundu; İran'ın ideoloji ihraç kapasitesi ve coğrafyaya hızlıca yayılma potansiyeline sahip vekil aktörleri doğrudan bir ulusal güvenlik meselesi olarak ele alındı.

Üçüncü amaç ise Riyad'ın Arap dünyasındaki liderlik iddiasını korumaktı. İran'ın nüfuz alanını genişleten her adım aynı zamanda Suudi Arabistan'ın bölgesel liderlik iddiasına karşı ciddi bir meydan okumaydı. Baas ideolojisinin doğduğu ve Arap milli zihninde önemli bir yere sahip olan Suriye üzerindeki İran etkisi Riyad için kendi Arap liderliği iddiası önünde aşılması gereken bir engeldi.

Bu dönemde Riyad Tahran'ı dengelerken askeri güçten ziyade, diplomasi ve diğer politika araçlarını kullandı: Ekonomik yardımlar, Arap Ligi zemininde yürütülen diplomasi, Lübnan'daki Sünni siyasi aktörlere verilen destek, bölgesel ittifaklar. Suudi dış politikasının başlıca enstrümanları bunlardı⁽³⁾. Yani Riyad'ın tercihi doğrudan müdahale değil, dengeleme, çevreleme ve diplomatik baskıydı. Elbette bugün daha net görülüyor ki Riyad'ın Tahran ile doğrudan askeri bir çatışmayı tercih etmesi Riyad açısından rasyonel bir tercih değil.

⁽²⁾ Darwich, M. (2019). Threats and Alliances in the Middle East. <https://doi.org/10.1017/9781108656689>

⁽³⁾ Khalid Al-Mutairi, "A history of Saudi foreign policy: from reaction to proactivity" (PhD diss., University of East Anglia, 2017).

Bu bağlamda değerlendirildiğinde 2011 öncesinde de Riyad'ın dış politika araçları aslında “zorunlu” birer tercihti. Zira Tahran'ı daha direkt yollarla, cebirle dengelemek Riyad için o dönemde de pek mümkün değildi.

İç Savaş ve Riyad'ın Suriye'deki Yeni Rakipleri

Arap Baharı'nın Suriye'de protesto gösterilerini tetiklemesi ve ardından bu sürecin bir iç savaşı tetiklemesi Riyad için yeni durumu tahlil ve yeniden politika belirleme ihtiyacı doğurmuştur. Bölgesel rakiplerinden birindeki iç çatışma Suudi Arabistan için bir fırsat doğurmuştu. Lakin Arap Baharı sürecinin pek çok bölgede çatışmalara ve rejim sarsıntılarına yol açması Riyad'ın ilk etapta tamamen kendi içine odaklanarak rejim güvenliğini sağlama yolunu seçmesine sebep olmuştur. Bu durum Suudi Arabistan içerisinde benzer bir protesto ve çatışma ihtimalinin daha başlamadan engellenmesi olarak karşımıza çıkmış ve Riyad için rejim güvenliğine dair endişelerin geri plana atılmasını sağlamıştır. Lakin bu içe kapanma süreci Riyad'ın Suriye de dahil olmak üzere pek çok konuda tahlil ve reaksiyonda oldukça geç kalmasına yol açmıştır. Bu ortam da Esed rejimi yanında İran, muhaliflerin yanında ise Türkiye ve Katar'ın bölgesel güçler olarak öne çıkmasını sağlamıştır.

Riyad sürecin başından itibaren gelişmelerin dışında kalmamak ve bölgesel güç olma iddiasının altını doldurmak adına bazı diplomatik tepkiler vermiştir. Dönemin Suudi monarkı Kral Abdullah savaşın ilk yıllarında Suriye rejiminin uluslararası alanda suçlarından ötürü bedel ödemesi hususunda çağrılarda bulunup⁽⁴⁾ Suriye ile diplomatik bağlarını askıya alırken, KİK (Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi) üyesi diğer ülkelerin de kendisi gibi Şam'daki büyükelçiliklerini kapama sürecine öncülük etmiştir.⁽⁵⁾ Lakin bu girişimlerde Türkiye ve Katar, Suudi Arabistan'a kıyasla daha hızlı ve direkt tepkiler vermişler ve nüfuz yarışında Riyad'a kıyasla daha etkin bir konuma gelmişlerdir. Riyad ilerleyen yıllarda dengeyi kendi lehine çevirmeye çalışsa da bunu başaramayınca strateji değişimine gitmiştir.

Suriye'deki sürecin iç savaşa dönüşmesinin ardından Riyad'ın pozisyonu Suriye muhalefetini Esed rejimine karşı desteklemek olmuştur. Bu desteğin sınırları ve mahiyeti ayrı bir tartışma konusu olsa da söylem bazında Riyad'ın pozisyonu Esed rejiminin devrilmesi yönündeydi. Zira Esed'in devrilmesi Şam'ın İran ekseninden çıkarak yeniden Arap eksenine girmesi anlamına gelecekti. Riyad'ın liderliğe oynadığı Arap siyaset dünyasına Suriye'nin İran'dan arınmış şekilde yeniden girişi hem Riyad'a yeni fırsatlar doğuracak hem de Tahran-Şam-Beyrut hattını keserek İran'ın Levant bölgesindeki etki hattına darbe indirecekti.⁽⁶⁾

Riyad'ın Suriye'de rejim değişikliği için 2015'e kadar kullandığı araçları dört başlık altında ele alabiliriz: diplomatik araçlar, söylemsel araçlar, mali araçlar ve askeri araçlar.⁽⁷⁾ Diplomatik

⁽⁴⁾ Saudi king says world confidence in U.N. shaken after Russia, China veto on Syria. Al Arabiya . (n.d.). <https://bit.ly/4y9tZZK>

⁽⁵⁾ Wires, N. (2012, Mart 14). Saudi Arabia closes embassy, recalls staff from Syria. France 24. <https://bit.ly/4x0F3aL>

⁽⁶⁾ Darwich, M. (2019). Saudi policies in the Syrian crisis. The War for Syria.

⁽⁷⁾ A.g.e.

araçlara bakıldığında Arap Ligi ve KİK üzerindeki etkisini kullanan Riyad öncelikle Şam'ı bölgede yalnızlaştırmayı amaçlamıştır. Riyad ayrıca Esed'in devrilmesine yönelik ABD müdahalesini de yüksek sesle talep etmiştir. Bilhassa 2013 yılında Esed rejimi tarafından Şam'da gerçekleştirilen kimyasal silah saldırısının ardından Suudi Arabistan istihbaratının olaydaki Esed rejimi sorumluluğuna dair kanıtları içeren raporları ABD'ye sundukları da iddia edilmiştir.⁽⁸⁾

Söylemsel araçlara bakıldığında Riyad'ın Esed rejiminin varlığını İran'dan bağımsız olarak ele almadığı görülmektedir. Suriye rejimini İran'ın bölgesel yayılmacılığının bir ortağı olarak gören Suudi Arabistan gerek medya gücüyle gerekse de yetkili ağızları vesilesiyle Esed rejimini Şii-İran yayılmacılığının bir ajanı olarak lanse etmiştir. Esed-İran ittifakını kendi ulusal güvenliği için tehdit olarak gören Riyad bu durumu "Sünni İslam'a karşı Şii tehdidi" altında daha geniş kapsamlı bir tehdit söylemi olarak kullanmıştır.⁽⁹⁾

Mali ve askeri araçlara açısından değerlendirildiğinde Riyad'ın Suriye muhalefetine nüfuz süreci dikkati çekmektedir. Suriye muhalefetine destek konusunda güçlü bir giriş yapan Riyad, zamanla bu politikadan uzaklaşmış ve muhalefet üzerinde nüfuz tesis etme konusunda hem zamanlama hem de yöntem bakımından hatalı tercihler yapmıştır. Riyad'ın savaş esnasında ve sonunda arzuladığı rolden uzak kalmasına bu hatalı tercihler neden olmuştur.

Riyad süreç içerisinde Suriye muhalefedinin birleşmesine yönelik zirvelere ev sahipliği yapmış,⁽¹⁰⁾ SMDK Başkanlığı seçiminde Ahmed Carba'yı desteklemiş ve Carba'nın SMDK lideri olmasının ardından Suriye muhalefeti üzerindeki nüfuzunu arttırmaya çalışmış⁽¹¹⁾, ÖSO güçlerine bir dönem ciddi fon desteği sağlayarak savaşımların maaşlarını ödemiştir⁽¹²⁾. Ardından sahada değişen trendi görerek anaakım İslamcı gruplara da yatırım yapmıştır. Suriyeli İslamcı grupların çatı yapılanması İslami Cephe'nin en büyük iki grubundan biri olan Şam merkezli Ceyş'ül İslam⁽¹³⁾ grubunun da bu eğilim ile Riyad tarafından ciddi şekilde desteklendiği iddia edilmiştir.⁽¹⁴⁾ Riyad siyasi ve askeri alanda muhalefete nüfuz ederek bir yandan Esed-İran eksenini dengelemeye çalışırken öte yandan da Suriye muhalefeti üzerinde önemli etkisi olan Türkiye ve Katar'ı dengelemeye çalışmıştır. Carba'nın SMDK liderliği ve Ceyş'ül İslam'ın İslami Cephe içerisindeki rolünün ön plana çıkartılması⁽¹⁵⁾ bu dengeleme stratejisinin yegâne çıktılarıdır.

⁽⁸⁾ Berti, B., & Guzansky, Y. (2014). Saudi Arabia's Foreign Policy on Iran and the Proxy War in Syria: Toward a New Chapter? Israel Journal of Foreign Affairs, 8(3), 25–34.

⁽⁹⁾ Darwich, M. (2019). Saudi policies in the Syrian crisis. The War for Syria.

⁽¹⁰⁾ Syrian opposition groups to Hold Unity Talks in Riyadh. Al Jazeera. (2015).

<https://www.aljazeera.com/news/2015/12/8/syrian-opposition-groups-to-hold-unity-talks-in-riyadh>

⁽¹¹⁾ Daaboul, A. (2020, Aralık). Jarba's success linked to increased Saudi backing for Rebels. Syria Direct.

<https://syriadirect.org/jarbas-success-linked-to-increased-saudi-backing-for-rebels/>

⁽¹²⁾ Saudi Arabia to pay salaries of Syrian opposition fighters: Report. Al Arabiya. (2012).

<https://english.alarabiya.net/articles/2012/06/23/222214>

⁽¹³⁾ Thomas F. Lynch III, "The Impact of ISIS on Global Salafism and South Asian Jihad," Current Trends in Islamist Ideology, Volume 19, The Hudson Institute, August 2015.

⁽¹⁴⁾ Rene Rieger, "In Search of Stability: Saudi Arabia an the Arab Spring," Gulf Research Center, 2014.

⁽¹⁵⁾ Ahrar'uş Şam Türkiye ve Katar ile oldukça yakın ilişkilere sahipti.

2015'in ardından gelen konjonktür Riyad'ın Suriye siyasetinde amaçlar ve metotlar bağlamında değişiklikler yapmasına neden oldu. Rusya'nın savaşa müdahalesi muhalif cephe için dengeyi bozulması anlamına gelirken Riyad ayrıca Yemen'de İran destekli Husilere yönelik bir askeri müdahaleye girilerek odağını ve kaynaklarını Suriye'den uzaklaştırmıştı. Yine de Riyad bu süreçte ABD ile yürütülen muhalif güçlere yönelik destek mekanizmaları üzerinden tanksavar kapasitesinin artırılmasına ve özellikle Dera hattındaki muhalif grupların desteklenmesine katkı sağlayarak genel mali yardımların ötesinde Suriye'deki varlığını korumaya özen göstermiştir. Ürdün'deki Askerî Operasyon Merkezi (MOC) üzerinden şekillenen desteklenen Güney Cephesi, Suudi Arabistan'ın silahlı muhalefete erişiminde önemli kanallardan biri olmuştur⁽¹⁶⁾. Bu askeri ve mali destek, Riyad'ın sahadaki etkisini koruma çabasının devam ettiğini göstermektedir. Askeri alanın yanı sıra Riyad, muhalefetin siyasi temsilini de şekillendirmeye çalışmıştır. Aralık 2015'te⁽¹⁷⁾ Riyad'da toplanan muhalif gruplar Yüksek Müzakere Heyeti'ni oluşturmuş ve bu yapı siyasi muhalefetin başlıca müzakere platformlarından biri haline gelmiştir. Böylece Suudi Arabistan'ın etkisi yalnızca silahlı gruplar üzerinden değil, muhalefetin uluslararası siyasi temsilinin kurumsallaştırılması üzerinden de sürdürülmüştür.

Yine de 2017'e kadar Riyad'ın Suriye muhalefetini kendi etki alanı altında birleştirme ve uluslararası alanda bir baskı unsuru haline getirme amacı vardı ve bu sebeple Riyad çok sayıda muhalif figürün bir araya geldiği zirvelere ev sahipliği yapmıştı⁽¹⁸⁾.

2017 sonrası süreçte ise muhalefetin savaş sahasındaki kaybı ve dış güçlerin Suriye sahasındaki fiili varlığı Riyad'ı yeni hesaplamalara ve amaçlara yönlendirmiştir. Muhalif güçlerin Halep'ten çıkarılması ve İdlib-kuzey Halep hattına sıkıştırılmaları, ABD'nin Daesh'e karşı savaş adı altında Suriye'nin doğusunda artan etkisi ve -o dönem için- İran-Rusya hattının Esed rejimini hayatta tutan müdahalesinin başarısı Riyad'ın asli amacının rejim değişiminden İran'ı dengelemeye kaymasına yol açmıştır. Bu dönüşüm süreci BAE öncülüğünde başlayan Arap dünyasının Esed rejimi ile normalleşmesi trendine Suudi Arabistan'ın da katılması ile olumsuz manada zirveye ulaşmıştı. Esed rejiminin içinde bulunduğu ekonomik dar boğazı bir fırsat olarak gören Riyad, Şam ile normalleşmeyi Şam'ın Tahran etkisinden çıkarılması için bir zemin olarak değerlendirmiştir.

Fakat diplomatik ilişkilerin yeniden tahsis, üst düzey diplomatik ziyaretlerin gerçekleştirilmesi gibi büyük siyasi hamleler sahanın sert gerçekleriyle karşılaşarak boşa düşmüştür. Esed rejiminin de Körfez Arap ülkeleri olmak üzere Arap coğrafyasından gelen desteği değerlendirebilecek kapasite ve niyete sahip olmaması, rejimin mülteciler ve Captagon üretimi gibi meselelere dair herhangi bir hamle yapmaması ve İran nüfuzunun devam etmesi gibi faktörler BAE ile başlayan ve Riyad'ın da ayak uydurduğu sürecin başarısız sonuçlanmasına

⁽¹⁶⁾ Osama al-Koshak, "Mapping Southern Syria's Armed Opposition," Al-Jazeera, October 13, 2015.

⁽¹⁷⁾ Syrian Opposition Conference in Riyadh. U.S. Department of State. (2015). <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2015/12/250530.htm?safe=1>

⁽¹⁸⁾ France 24. (2017, Kasım). Syria opposition meets in Riyadh under pressure to compromise. <https://www.france24.com/en/20171122-syria-opposition-meets-riyadh-under-pressure-compromise>

neden olmuştur. Bu trendin başarısızlığının teyidi ise Esed rejiminin 2024'ün son günlerinde başlatılan geniş çaplı muhalif saldırıya cevap veremeyerek hızlı şekilde çökmesi olmuştur. Riyad Baas rejiminin tarihe karıştığı günlere rejim ile “normalleşme süreci”nde yakalanmıştır. Bu trajik sonucun Riyad için stratejik çıktısı Suriye’de yeni dönemde “hızlı reaksiyon veren aktif güç” olma kararını almasıdır.

Devrim Sonrası Riyad’ın Pozisyonu

Suudi Arabistan’ın Esed Sonrası Suriye Politikası: Ekonomik Nüfuz ve Bölgesel Denge Arayışı

Aralık 2024’te Esed rejiminin çökmesi, Suudi Arabistan’ın Suriye politikasında yeni bir dönemin önünü açmıştır. Riyad rejimin çöküşüne pek çok bölgesel aktör gibi hazırlıksız yakalanmıştır. Bununla birlikte yaşanan gelişmelerin muhtevası ve olası sonuçlarına ilişkin ihtiyatlı bir değerlendirme sürecinin yaşandığı ve Riyad’ın bu sürece göre harekete geçtiği anlaşılmaktadır. 14 Aralık 2024’te Akabe’de düzenlenen Suriye değerlendirme toplantısında Suudi Arabistan⁽¹⁹⁾ ile Türkiye aynı diplomatik zeminde yer almıştır. Türk Dışişleri’nin Suudi muhatapları ile gerçekleştirdikleri yoğun temaslara Riyad’ın yeni Şam idaresini destekleme fikrinin netleşmesi üzerinde etkisi olduğu da kaynaklar tarafından iddia edilmiştir. Takip eden haftalarda Riyad’ın Şam’ın yeni yönetimine yönelik yaklaşımı daha da belirgin şekilde müspet çizgiye gelmiştir. Suudi diplomasisi Suriye’nin istikrarı, toprak bütünlüğü ve yeniden inşasının desteklenmesi yönünde daha aktif bir pozisyona geçmiştir. Ankara’nın bu süreçte Suriye’ye yönelik yaklaşımını “tek başına egemenlik kurma” yerine bölgesel aktörlerle birlikte hareket etme kararı alması, iki ülke arasında rekabeti dışlamayan fakat iş birliğine de açık, yapıcı bir zemin oluşturmıştır.

İç savaş boyunca Riyad’ın öncelikleri rejim değişikliği ve İran’ın bölgesel nüfuzunun sınırlandırılması üzerine kuruluyken, savaşın sona ermesiyle birlikte politika daha pragmatik bir zemine oturmuştur. Yeni dönemde temel hedef, Suriye’nin yeniden yapılanma sürecinde etkili aktörlerden biri olmak, Şam’ı yeniden Arap diplomatik sistemine entegre etmek ve ortaya çıkan siyasi boşluğun yalnızca Türkiye ve Katar tarafından doldurulmasını engellemektir.

Ahmed Şara yönetiminin göreve gelmesinin ardından izlediği uzlaşmacı dış politika söylemi bu dönüşümün önünü açmıştır. Devrim sürecinin sona erdiğine, devlet kurumlarının yeniden inşasına ve azınlıkların korunmasına yapılan vurgu, Körfez ülkelerinin yeni yönetime yaklaşımını önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu çerçevede Suudi Arabistan Şam yönetimiyle diplomatik ilişkileri en hızlı normalleştiren ülkeler arasında yer almıştır. Riyad, Esed sonrası dönemi yalnızca İran’ın bölgesel etkisinin gerilemesi açısından değil, aynı zamanda Suriye’nin yeniden Arap siyasi sistemine kazandırılması için stratejik bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Yeni yönetimin Suriye’nin Arap kimliğini, devlet kurumlarının yeniden inşasını ve ülkenin toprak bütünlüğünü öne çıkaran söylemi, Suudi Arabistan’ın Şam’ı yeniden Arap ekosistemine dahil etme hedefiyle örtüşmektedir. Siyasi ve ekonomik olarak Arap coğrafyası ile

⁽¹⁹⁾ Foreign minister arrives in Jordan to participate in the expanded meeting of Arab Ministerial Contact Group on Syria. Saudi Press Agency. (2024). <https://spa.gov.sa/en/N2225066>

bütünleşmiş bir Şam Suudi Arabistan'ın bölgesel hedefleri bağlamında önemli bir role sahip olma potansiyelindedir. Ankara'nın da aynı dönemde Suriye'nin üniter bir devlet olarak yeniden inşası bağlamında bölgesel ülkelerin ortak hareket etmesi gerektiğini vurgulaması, Riyad'ın Türkiye'yi yalnızca rakip değil, Suriye'nin istikrarında tamamlayıcı bir aktör olarak değerlendirebilmesine zemin hazırlamıştır.

Riyad'ın ivedi bir şekilde Şam ile yeniden ilişki kurmasının bir diğer nedeni ise savaş boyunca Türkiye ve Katar'ın muhalefet üzerindeki belirleyici etkisinin yeni dönemde kalıcı bir nüfuza dönüşmesini sınırlamak istemesidir. Ancak bu durum Türkiye-Suudi Arabistan ilişkisini yalnızca rekabet üzerinden açıklamayı yetersiz kılmaktadır. Daha doğru kavramsallaştırma “işbirlikçi rekabet”tir. Ankara'nın siyasi, askerî ve teknik kapasitesi ile Riyad'ın finansal ve diplomatik kapasitesi birbirinin tam olarak ikamesi değildir. Nitekim iki ülke arasında ekonomik koordinasyon mekanizmaları ve Suriye'nin yeniden yapılanmasına ilişkin ortak girişimler gündeme gelmiş; Suudi-Türk İş Konseyi'nin faaliyetleri de bu ekonomik temasların kurumsal zeminlerinden birini oluşturmuştur. Ayrıca Suriye'ye yönelik Amerikan yaptırımlarının kaldırılması sürecinde Cumhurbaşkanı Ahmed Şara'nın beyanlarına göre Türkiye ve Suudi Arabistan, Donald Trump nezdinde ortak diplomatik girişimlerde bulunmuştur. Dolayısıyla iki ülke Şam üzerindeki nüfuzlarını artırmak için rekabet ederken, Suriye'nin uluslararası meşruiyetinin güçlendirilmesi ve ekonomik olarak sisteme yeniden bağlanması gibi alanlarda ortak hareket edebilmektedir.

Suudi Arabistan'ın yeni Suriye politikasının merkezinde ekonomik destek yer almaktadır. Riyad, Katar ile Suriye'nin Dünya Bankası'na olan borcunun kapatılmasına⁽²⁰⁾ katkı sağlamış, ayrıca yeni yönetimin kamu çalışanlarının maaşlarını ödeyebilmesi amacıyla doğrudan mali destek mekanizmaları oluşturmuştur. ABD yaptırımlarının kaldırılmasıyla bu yardımların uluslararası finans sistemi üzerinden daha hızlı aktarılabilmesi, Suudi Arabistan'ın ekonomik nüfuzunu daha görünür hale getirmiştir. Böylece Riyad, güvenlik alanında doğrudan rol üstlenmek yerine devlet kurumlarının mali kapasitesini güçlendiren bir yaklaşım benimsemektedir.

İnsani yardım da Riyad'ın stratejisinin önemli bileşenlerinden biridir. Suudi Arabistan finansman ve yardım kapasitesiyle öne çıkarken Türkiye'nin uzun yıllar içinde oluşturduğu saha ağı, lojistik kabiliyeti ve sivil toplum kapasitesi pratikte daha farklı fayda sağlamaktadır. Bu nedenle iki ülkenin Suriye'deki rollerini sıfır toplamı bir rekabetten ziyade, farklı alanlarda birbirini tamamlayacak biçimde kapatan bir ilişki olarak değerlendirmek daha açıklayıcıdır. Riyad'ın finansman kapasitesi ile Ankara'nın sahadaki teknik ve lojistik kapasitesi birlikte düşünüldüğünde, yeniden yapılanma sürecinin farklı aşamalarında birbirini tamamlayan iki ayrı kapasite ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ise yalnızca kamu maliyesine destekle sınırlı değildir. Yaptırımların kaldırılması sonrasında Suudi şirketleri yeniden yapılanma sürecinde yatırım

⁽²⁰⁾ Syria's arrears to the World Bank Group cleared. World Bank . (2025, Mayıs).

<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/05/16/syria-s-arrears-to-the-world-bank-group-cleared>

fırsatlarını değerlendirmeye başlamıştır. İlk aşamada fizibilite çalışmaları ve resmî temaslar ön plana çıkarken, yatırım, sanayi ve ticaret alanlarında kurumsal iş birliğini hedefleyen görüşmeler hız kazanmıştır. Bu durum Riyad'ın kısa vadeli ticari kazançlardan ziyade Suriye'de uzun vadeli bir ekonomik varlık modeli oluşturmayı amaçladığını göstermektedir.

İnşaat sektörü bu stratejinin en görünür alanlarından biridir. Saudi Al-Jouf Cement Company'nin yaptırımlar kaldırılmadan önce Suriye'ye çimento ihracatı için sözleşme imzalaması⁽²¹⁾, Suudi şirketlerinin yeniden yapılanma sürecine erken dönemde pozisyon alma isteğini göstermektedir. Benzer şekilde GO Telecom'un⁽²²⁾ dijital altyapının modernizasyonuna yönelik anlaşması, Suudi yatırımlarının klasik inşaat faaliyetlerinin ötesine geçerek telekomünikasyon ve dijital altyapıyı da kapsayacağını ortaya koymaktadır. Tarım ve enerji alanlarında yürütülen temaslar da aynı yaklaşımın devamı niteliğindedir. Riyad, yalnızca fiziksel yeniden inşaya değil, üretim kapasitesini artıracak sektörlerle de yatırım yapmayı hedeflemektedir.

Suudi Arabistan'ın bu süreçte güçlü finansal kapasitesini büyük bir avantaja dönüştürmüştür.⁽²³⁾ Doğrudan nakdi yardımlar, hibeler, uzun vadeli düşük maliyetli krediler ve yatırım fonları sağlayabilme bakımından Riyad bölgenin en güçlü aktörlerinden biridir. Türkiye ise coğrafi yakınlığı, gelişmiş inşaat sektörü, lojistik altyapısı, sınır ticareti ve kuzey Suriye'de yıllar içinde oluşturduğu ekonomik ağlar sayesinde daha farklı avantajlara sahiptir. Dolayısıyla iki ülke aynı hedefe farklı araçlarla ulaşmaya çalışmaktadır. Türkiye daha çok teknik kapasite, lojistik ve müteahhitlik hizmetleriyle öne çıkarken; Suudi Arabistan finansman, yatırım ve kamu maliyesine destek mekanizmalarını kullanmaktadır. Bu tamamlayıcılık, iki ülke arasındaki rekabetin yıkıcı bir niteliğe dönüşmesini sınırlandıran temel unsurlardan biridir. Riyad'ın Ankara ile yarışmak yerine Ankara'nın sahadaki kapasitesini finansal kaynaklarla tamamlaması, Suriye'nin yeniden yapılanmasında ortak çıkar alanlarının genişlemesini sağlayabilir.

ABD yaptırımlarının kaldırılması, Suudi Arabistan açısından yalnızca ekonomik değil, diplomatik bir kazanım da sağlamıştır. Ahmed Şara yönetimine verilen bölgesel desteğin Washington nezdinde karşılık bulması, Riyad'ın yeni Suriye dosyasında kilit diplomatik aktörlerden biri haline geldiğini göstermektedir. Bu süreç aynı zamanda Türkiye ve Suudi Arabistan'ın İsrail'in Suriye'deki askerî faaliyetleri ve bölgesel istikrarsızlık üretme potansiyeli konusunda belirli ortak kaygılara sahip olduğunu da göstermektedir. İki ülkenin bu alandaki ortaklığı şimdilik ağırlıklı olarak diplomatik düzeyde kalmakta; Suriye sahasında şu an için ortak bir güvenlik mekanizmasına dönüşmemektedir. Bu nedenle Riyad-Ankara

⁽²¹⁾ Al Jouf Cement Co.. announces contract sign off with Mohammed Shahi Al-Ruwaili contracting EST for export all types of cement and clinker to the sister country of Syria. Saudi Exchange. (2025).

<https://bit.ly/4gGGISg>

⁽²²⁾ Go telecom: GO Telecom achieves unprecedented financial and operational growth, unlocks New Horizons through strategic acquisitions and expansion into New Markets. GO Telecom. (2025).

<https://www.go.com.sa/en/financial-result-mar-25>

⁽²³⁾ ABD-İran çatışmasının Körfez ekonomileri üzerindeki orta vadeli etkileri günün sonunda Suudi Arabistan'ın finansal kapasitesine de olumsuz etki edebilir.

ilişkisini, güvenlik alanında tam bir ittifaktan ziyade diplomatik koordinasyon, ekonomik iş birliği ve sınırlı stratejik yakınlaşmanın eşlik ettiği işbirlikçi rekabet modeliyle açıklamak daha isabetlidir. Katar ile kamu maaşlarının finansmanı, uluslararası finans kuruluşlarıyla ilişkilerin yeniden tesis edilmesi ve yatırım projelerinin hız kazanması da Suudi Arabistan'ın bundan sonraki dönemde Suriye politikasının temel araçlarını oluşturmaya devam edecektir.

Sonuç

Sonuç olarak Riyad'ın Suriye politikası, rejim değişikliğine odaklanan güvenlik merkezli yaklaşımdan, ekonomik yeniden yapılanmayı ve diplomatik entegrasyonu önceleyen devlet merkezli bir stratejiye evrilmiştir. Bu dönüşüm, Suudi Arabistan'ın bölgesel nüfuzunu artırma hedefinden vazgeçtiği anlamına gelmemektedir. Aksine, Riyad yeni dönemde askerî araçlar yerine finansal kapasitesini, diplomatik girişimlerini ve yeniden yapılanma sürecine sağlayacağı ekonomik katkıları başlıca nüfuz araçları olarak kullanmayı tercih etmektedir.

Ayrıca 2026 itibariyle Körfez'de patlak veren ABD-İran savaşı Hürmüz Boğazı ve Bab'ül Mendebe'in İran tarafından koz olarak kullanılması strateji ve taktiklerin zihinlerde yeniden kodlanmasına yol açmıştır. Riyad Suriye'nin istikrarı ve yeniden inşasını ileride kendisine kara yolu alternatifi olması için de arzulamaktadır. Hicaz Demiryolu Projesi'nin yeniden ihyasına yönelik girişimler⁽²⁴⁾ Ankara ve Riyad'ın Suriye'nin imar ve istikrarı bağlamında ortak hedeflere sahip olduğunu göstermektedir. Bu iki aktöre Doha da eklenebilir. Her üç aktör de dış politika ajandalarında Suriye'de farklı hedeflere sahipler ve birbirlerini dengelemeye çalışmaktadırlar. Lakin bu dengeleme siyaseti yıkıcı bir rekabet doğasına sahip değildir. Ortak talepler (Şam'ın istikrarı ve yeniden imarı) ve ortak tehditler (İran ve İsrail'in saldırgan yayılcılığı) Riyad'ı Suriye'de Ankara ve Doha ile daha koordineli hareket etmeye teşvik etmektedir. Burada yegâne fırsat bilhassa Ankara ve Riyad'ın birbirlerine ikame değil tamamlayıcı olabilecek kapasitelere sahip olmalarıdır. Ankara Riyad'ın sağlayacağı finansal desteğin ikamesi değilken Riyad da Şam'ın askeri destek ihtiyacını Ankara gibi sağlamaktan uzaktadır. Riyad'ın kendi güçlü olduğu alanlarda Suriye'ye yönelik desteğini arttırarak devrim sürecinde yaptığı geç reaksiyon verme/yanlış tercih yapma hatasına bir daha düşmemeye çalışacağı yakın döneme dair yegâne beklentidir.

⁽²⁴⁾ Saudi Arabia, Turkey advance plans to revive historic Hejaz Railway. Al Monitor. (2026). <https://www.al-monitor.com/originals/2026/06/saudi-arabia-turkey-advance-plans-revive-historic-hejaz-railway>